

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

ТЕМА: *Подељена Немачка и Југославија (1945–1966): политички односи у Хладном рату*
КАНДИДАТ: ма Наталија Димић Ломпар

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ		
1. Датум и орган који је именовео комисију: 6. април 2023. Наставно-научно веће Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду,		
2. Састав комисије у складу са <i>Правилима докторских студија Универзитета у Новом Саду</i> :		
1. др Биљана Шимуновић-Бешлин	редовни професор	Историја модерног доба 11. јул 2019.
презиме и име	Звање	ужа научна област и датум избора
Филозофски факултет УНС, Нови Сад		председник комисије
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
2. др Слободан Бјелица	редовни професор	Историја модерног доба 30. март 2018.
презиме и име	Звање	ужа научна област и датум избора
Филозофски факултет УНС, Нови Сад		члан комисије
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
3. др Миле Бјелајац	научни саветник	Историја 20. века 15. април 2004.
презиме и име	Звање	ужа научна област и датум избора
Институт за новију историју Србије, Београд		члан комисије
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
4. др Ђорђе Ђурић	редовни професор	Историја модерног доба 5. мај 2021.
презиме и име	Звање	ужа научна област и датум избора
Филозофски факултет УНС, Нови Сад		члан комисије (ментор 1)
установа у којој је запослен-а		функција у комисији

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. Име, име једног родитеља, презиме: **Наталија, Љубодраг, Димић Ломпар**
2. Датум рођења, општина, држава: 17. октобар 1991, Београд (Звездара), Србија
3. Назив факултета, назив претходно завршеног нивоа студија и стечени стручни/академски назив:
Филозофски факултет Универзитета у Београду, МАС Историја, Мастер историчар
4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија:
2021. ДАС Историја (Филозофски факултет УНС)

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Подељена Немачка и Југославија (1945–1966): политички односи у Хладном рату

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са назнаком броја страница, поглавља, слика, схема, графикона и сл.

Докторска дисертација кандидаткиње Наталије Димић Ломпар, под насловом *Подељена Немачка и Југославија (1945–1966): политички односи у Хладном рату*, има обим 553 странице и обухвата следеће целине: *Садржај* (стр. 8–11), *Списак скраћеница* (стр. 12–13), *Предговор* (стр. 14–27), *Увод* (стр. 28–75), пет текстуалних целина у којима су изложени резултати истраживања (стр. 76–496), *Епилог* (стр. 497–508), *Закључак* (стр. 509–522) и *Списак извора и литературе* (стр. 533–553).

Главни део докторске дисертације (укључујући и научни апарат) има обим од 433 странице (стр. 76–509). Садржи пет сложених текстуалних целина, уређених по хронолошко-тематском принципу:

I ПОДЕЉЕНА НЕМАЧКА И ЈУГОСЛАВИЈА У РАНОМ ХЛАДНОМ РАТУ (1945–1955) (стр. 76–168)

I.1 ПОЗИЦИОНИРАЊЕ

- I.1.1 Од комуниста до социјалдемократа
- I.1.2 Почети државне сарадње бивших непријатеља
- I.1.3 Формирање југословенске политике према немачком питању

I.2 НАГОВЕШТАЈИ ПРОМЕНЕ

- I.2.1 Прве знаке политичких промена
- I.2.2 „Коректно-хладни курс“ према Бону
- I.2.3 Узајамне наде – западнонемачка опозиција и Југославија
- I.2.4 Источнонемачко „сондирање терена“
- I.2.5 Промена југословенског става
- I.2.6 Тито као посредник у немачком питању између Запада и Истока

II НЕМАЧКИ ХЛАДНИ РАТ ЗА ЈУГОСЛАВИЈУ (1955–1957) (стр. 169–272)

II.1 БОРБА ИСТОЧНОГ БЕРЛИНА И БОНА ЗА ЈУГОСЛОВЕНСКИ СТАВ

- II.1.1 Почети источнонемачке борбе за Југославију
- II.1.2 Почети западнонемачког зауздавања Југославије
- II.1.3 Партијска и идеолошка кретања: Југославија и немачко питање између Москве, Источног Берлина и социјалдемократа

II.1.4 Југославија и немачко питање пред Титово путовање у Совјетски Савез јуна 1956.

II.1.5, „Данас постоје двије државе, Западна и Источна Њемачка“: Титова посета Совјетском Савезу јуна 1956. године

II.1.6 Удружени притисак Москве и Источног Берлина на Југославију

II.1.7 Нестанак обзира према Западној Немачкој

II.2 *ПРВА ЖРТВА ХАЛШТАЈНОВЕ ДОКТРИНЕ*

II.2.1 Последице мађарске кризе и погоршање односа између Београда и Источног Берлина

II.2.2 Последице кризе на Блиском Истоку и југословенска подозривост према политици Бона

II.2.3 Алтернативне „немачке политике“ у СРН и југословенска „немачка политика“

II.2.4 Преломно лето 1957. године

II.2.5 Припреме за успоставу односа Београд–Источни Берлин

II.2.6 Прва жртва Халштајнове доктрине

III ГЛОБАЛИЗАЦИЈА НЕМАЧКО-НЕМАЧКОГ РИВАЛСТВА И ЈУГОСЛАВИЈА (1955–1961) (стр. 273–341)

III.1 *НЕМАЧКО ПИТАЊЕ, ЈУГОСЛАВИЈА И ТРЕЋИ СВЕТ*

III.1.1 Почети југословенске политике несврстаности и немачко питање

III.1.2 Југословенско признање Источне Немачке и ваневропски свет

III.1.3 Посланство Источне Немачке у Београду – осматрачница према Трећем свету

III.1.4 Берлинска криза, Југославија и немачко питање

III.1.5 „Југославија има неоспорно право да учествује у решавању немачког питања“

III.2 *НЕМАЧКИ ХЛАДНИ РАТ У ТРЕЋЕМ СВЕТУ И ЈУГОСЛОВЕНСКА ПОЛИТИКА НЕСВРСТАНОСТИ*

III.2.1 Афрички континент у центру пажње Београда, Бона и Источног Берлина

III.2.2 Југославија и немачко питање лета 1961.

III.2.3 „Операција Ружа“ и последње немачке припреме за Београдску конференцију

III.2.4 Немачко питање на Београдској конференцији

III.2.5 Искуство Београдске конференције

IV ОДНОСИ ЈУГОСЛАВИЈЕ СА БОНОМ И ИСТОЧНИМ БЕРЛИНОМ И ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЈА НЕМАЧКОГ ПИТАЊА (1961–1964) (стр. 342–424)

IV.1 *ОПТИМИЗАМ ДОЛАЗИ СА ИСТОКА*

IV.1.1 У сенци Београдске конференције

IV.1.2 Обнављање контаката са социјалдемократима

IV.1.3 Југословенска потраживања и немачко питање

IV.1.4 Ограничени успон југословенско-источнонемачких односа

IV.2 *ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЈА*

IV.2.1 Међународни притисци на Бон

IV.2.2 Припреме за нови самит несврстаних – претконференција у Коломбу

IV.2.3 Интернационализација и сигнали добре воље из Бона

IV.2.4 Предвечерје новог самита несврстаних

IV.2.5 Лар и Улбрихт у Београду, Тито у Каиру

V ПРИВИДНА ПОБЕДА ИСТОЧНОГ БЕРЛИНА У НЕМАЧКО-НЕМАЧКОЈ БОРБИ ЗА ЈУГОСЛАВИЈУ (1965–1966) (стр. 425–496)

V.1 *ЈОСИП БРОЗ ТИТО У ИСТОЧНОЈ НЕМАЧКОЈ*

V.1.1 Најава Титове посете Источној Немачкој

V.1.2 Припреме за посету југословенског председника НДР-у

V.1.3 Јосип Броз Тито у Немачкој Демократској Републици и оштре реакције Бона

V.1.4 Југословенско-западнонемачки односи у сенци Титове посете НДР-у

V.2 *ЕВРОПСКА БЕЗБЕДНОСТ, ЈУГОСЛАВИЈА И ДВЕ НЕМАЧКЕ ДРЖАВЕ*

V.2.1 Југославија и немачко питање у контексту европске безбедности

V.2.2 Промене у СПД-у и Југославија
V.2.3 Резервисана блискост – Источни Берлин и Београд
V.2.4 Припреме за Улбрихтову посету Југославији
V.2.5 Валтер Улбрихт у Југославији
V.2.6 Јесен 1966: нова преломница
ЕПИЛОГ (стр. 497–508)

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У *Предговору* докторске дисертације Наталија Димић Ломпар је образложила релевантне аспекте теме докторске дисертације: историјски и проблемски контекст и значај проучавања односа између Југославије и двеју немачких држава у одабраном хронолошком оквиру, теоријско-методолошки приступ и хеуристичку основу истраживања. Предмет истраживања су политички односи између Југославије и Немачке, подељене на окупационе зоне (1945–1949), од 1949. на две државе. Сложени политички односи посматрани су у контексту ривалства Бона и Источног Берлина за дипломатско признање и међународни политички утицај. Наталија Димић Ломпар је у *Предговору* указала на значај идеолошке димензије односа између трију страна, утицаја који су вектори Хладног рата имали на креирање спољних политика Београда, Бона и Источног Берлина, као и тешког наслеђа немачко-југословенских односа, које је неретко одређивало и карактер међусобних односа у периоду након Другог светског рата. У анализи немачко-немачко-југословенских односа примењен је теоријски концепт немачког историчара Кристоф Клесман (Christoph Kleßmann) о послератној немачкој историји као *асиметрично испреплетаној паралелној историји*, односно о историји сталног *преплитања и разграничавања*, као и концепције других аутора који су на сличном трагу настојали да уобличи моделе за разумевање немачко-немачког односа у периоду немачке подељености. У *Предговору* је изложен и сумарни осврт на релевантне примарне и секундарне историјске изворе који су коришћени у изради докторске дисертације.

У опширном *Уводу* изложен је исцрпан преглед односа четири велике силе (Сједињене Америчке Државе, Совјетски Савез, Велика Британија и Француска) према немачком питању током Другог светског рата и у првој послератној деценији. Указано је на улогу великих сила у обликовању политичког пејзажа послератне Немачке и њену поделу на окупационе зоне, а затим и две државе. Посебно су истакнуте последице које је заоштравање ривалства између великих сила имало на судбину Немачке током Хладног рата. Указано је на основе политичког организовања у окупационим зонама Немачке, прерастање политичких субјеката у носиоце државних власти у двама немачким државама (Јединствена социјалистичка партија Немачке на Истоку и Хришћанско-демократска унија, Социјалдемократска партија Немачке и Партија слободних демократа на Западу), као и њихов однос према питању немачког јединства. Систематично и прегледно су изложене политичке, економске и друштвене прилике у Југославији на крају Другог светског рата, уз истицање утицаја антифашистичких и револуционарних циљева партизанског покрета, предвођеног Комунистичком партијом Југославије, на настанак једнопартијског система власти на југословенском простору, као и на југословенско-совјетски сукоб који је пресудно одредио спољнополитичку позицију југословенске државе у периоду Хладног рата. У *Уводу* је дат и преглед историје контаката између Немаца и југословенског становништва, уз посебан осврт на тешко наслеђе Првог и Другог светског рата.

У првој целини главног дела докторске дисертације, под насловом *Подељена Немачка и Југославија у раном Хладном рату (1945–1955)*, Наталија Димић Ломпар је изложила резултате истраживања широког спектра проблема у вези са позиционирањем двеју

немачких држава и Југославије у првим послератним годинама и отварањем процеса који су наговестили динамику будућих дешавања на релацији Бон – Источни Берлин – Београд. На основу архивских извора и релевантне литературе, Наталија Димић Ломпар је указала на комплексне историјске чиниоце (читавау деценију дуга политичка и идеолошка борба југословенских комуниста против нацизма, четири године интензивног ратовања против немачког окупатора, уз огромне људске и материјалне губитке), који су у југословенској држави утицали на однос према Немцима и Немачкој после Другог светског рата. Истакла је и судбину некада бројне немачке националне мањине у Југославији, која је после Другог светског рата готово нестала, положај и судбину немачких ратних заробљеника у Југославији, као и немачких стручњака и миграната у Југославији. У овом делу дисертације посебна пажња је посвећена сарадњи југословенских и немачких комуниста до 1948. године. Односи Комунистичке партије Југославије са Јединственом социјалистичком партијом Немачке и Комунистичком партијом Немачке сагледани су и у контексту југословенско-совјетског сукоба. Пажња је посвећена партијским чисткама и проверама унутар ЈСПН-а, врбовању немачких заробљеника за рад у југословенским обавештајним службама, делатности Комисије за међународне односе и везе КПЈ, идеолошкој и политичкој подршци коју је Југославија пружала револуционарним покретима на простору подељене Немачке, као и преоријентацији на сарадњу са западнонемачким социјалдемократима. Истраживања Наталије Димић Ломпар показала су да су се односи између двеју немачких држава и Југославије после 1949. године одвијали на различитим нивоима. Поред партијског и идеолошког, међудржавног политичког и привредног, идентификован је и однос према „немачком питању“, као једном од кључних међународних проблема, чије је решавање пресудно утицало и на југословенску позицију у Хладним ратом подељеном свету. На основу резултата истраживања може се закључити да југословенска дипломатија у формулисању сопствене политике према „немачком питању“ није била вољна да прихвати „диктат“, нити Бона, нити Источног Берлина.

У другој целини главног дела докторске дисертације, под насловом *Немачки Хладни рат за Југославију (1955–1957)*, Наталија Димић Ломпар је изложила резултате истраживања сложених питања у вези са политичким позицијама Бона и Источног Берлина према Југославији, са међусобном борбом двеју немачких држава за придобијање Београда, са југословенским признањем Источне Немачке и последичним прекидом дипломатских односа између Београда и Бона 1957. године. Указала је на бројне аспекте политике „кријумчарења суверености“, коју је Источни Берлин водио путем трговинских, економских, културних, спортских и личних контаката са представницима Југославије, као и политике југословенске државе, која се заснивала на ставу да црвену линију, која се у датим међународним односима не може прећи, представља управо успостављање дипломатских односа. Аргументовано су представљене бројне тешкоће које су пратиле међусобно приближавање НДР и Југославије. Систематизација резултата истраживања наведених проблема омогућила је дубље разумевање политике притисака и „зауздавања Југославије“, на чему је истрајавала СРН у датим хронолошким оквирима, као и процеса уобличавања тзв. *Халштајнове доктрине*, суштине „великонемачких циљева“ Бона и политике притисака. Истраживања утицаја партијских и идеолошких промена у Југославији на ставове према „немачком питању“ подразумевала су сучељавање ставова Београда са ставовима Москве, Источног Берлина и западнонемачких социјалдемократа. Истраживање је било усмерено и на трагање за одговором на питање у којој је мери југословенско признање НДР било последица разговора вођених између Тита и Хрушчова у јуну 1956. године у Москви и у октобру 1956. на Криму. На основу архивске грађе југословенске и немачке провенијенције Наталија Димић Ломпар закључује да се промена југословенске политике према „немачком питању“ одиграла годину дана раније – 1955. године. Прецизно и детаљно је описала и образложила југословенске ставове о решавању

„немачког питања“ непосредно пред Титово путовање у СССР јуна 1956. године, као и совјетске притиске на Југославију да призна НДР. У дисертацији је изложена реконструкција процеса који су резултирали југословенским признањем НДР, уз указивање на бројне манифестације приближавања и удаљавања у погледима, наизменична побољшања и погоршања односа Источног Берлина и Београда, као и континуитет неповерења и подозрења према „дипломатским офанзивама“ Бона. Указала је и на значај који је Југославија придавала „алтернативним политикама“ у СРН. Истраживања Наталије Димић Ломпар показала су да се може тврдити да је коначна одлука Београда да успостави дипломатске односе са НДР донета најкасније током јуна 1957. године, као и да нема назнака да је то учињено под притиском Москве или као уступак Совјетима. Резултати истраживања показују да одлука Бона о прекиду дипломатских односа са Југославијом није била очекивана. Штавише, наишла је и на неодобравање појединих политичких чинилаца у оквиру СРН.

У трећој целини главног дела докторске дисертације, под насловом *Глобализација немачко-немачког ривалства и Југославија (1955–1961)*, Наталија Димић Ломпар је обухватно представила резултате истраживања растућег значаја југословенских веза са ваневропским светом у контексту немачко-немачког надметања за југословенску подршку у процесу решавања „немачког питања“ у другој половини 1950-их година. Посебна пажња посвећена је улози коју је Југославија имала у својеврсном „немачком хладном рату“ у Трећем свету крајем 1950-их година. Резултати истраживања реакција на југословенско признање НДР указују да је посланство Источне Немачке у Београду било својеврсна „осматрачница“ према Трећем свету. Истраживање је показало да је афрички континент почетком 1960-их година био у центру пажње и Београда и Бона и Источног Берлина. Југословенска дипломатија је све више рачунала на савезништво са ваневропским земљама у настојању да се чује и њен глас о значајним међународним питањима, а нарочито о „немачком питању“. У овом делу дисертације указано је и на значај „немачког питања“ за Југославију у јеку међународне кризе у вези са поделом Берлина 1961. године, а у контексту припрема за Београдску конференцију Покрета несврстаних. Резултати истраживања указују да је Београдска конференција представљала највећи изазов Халштајновој доктрини до тог тренутка и да је утицај Прве конференције Покрета несврстаних на промену односа Источне и Западне Немачке према Југославији неспоран. На Конференцији Покрета несврстаних у Београду југословенска дипломатија је показала тежњу да утиче на ставове које ће о питањима Берлина и Немачке заузети лидери ваневропског света, као и на настојања Источног Берлина да искористи овај међународни форум за сопствену дипломатску афирмацију. НДР је на Конференцији напустила политику осуђивања југословенског „ревизионизма“, На другој страни, званичници СРН су покушали да исправе грешку проистеклу из потцењивања међународног значаја скупа и да искористе конференцију да непосредно упознају присутне са својим ставовима према „немачком питању“. Истраживања Наталије Димић Ломпар указују да се може тврдити да је Београдска конференција пресудно утицала на промену карактера развојне помоћи коју је Бон пружао ваневропским земљама, а која је након Конференције постала директно везана за став држава Трећег света према немачком питању.

Четврта целина у главном делу докторске дисертације носи наслов *Односи Југославије са Боном и Источним Берлином и интернационализација немачког питања (1961–1964)*. У овој целини изложени су резултати истраживања процеса који су се на релацији Београд–Бон и Београд–Источни Берлин одвијали у сенци Београдске конференције Покрета несврстаних. Југословенска политика према „немачком питању“ је у овом периоду образлагана и тврдњама да владајући кругови у Бону воде „милитаристичку“, „фашистичку“ и „реваншистичку“ политику. Источни Берлин је настојао да из

„заоштравања“ односа Београда и Бона извуче политичку корист, али до знатнијег приближавања НДР и Југославије у то време ипак није дошло. Наталија Димић Ломпар је у овом делу дисертације изложила да је у овом периоду, од средине марта 1962. године, дошло и до обнављања контаката југословенских политичара са западнемачким социјалдемократима. Такав политички курс био је подстакнут југословенском потребом за интензивирањем економских односа са СРН. Наталија Димић Ломпар је успешно реконструисала и аргументовано образложила настојања западнемачке владе да економску сарадњу са Југославијом услови политичким уступцима Београда у вези са решавањем „немачког питања“. У том контексту је указано и на чиниоце од значаја за разумевање утицаја југословенских ратних потраживања на политику према „немачком питању“, као и на сложеност проблема који је, поред економске, имао и „моралну димензију“. На основу релевантне грађе и богате литературе, Наталија Димић Ломпар је аргументовано образложила настојања Југославије да се спорна питања у односима између Београда и Бона интернационализују ради њиховог решавања у југословенску корист. Систематично и детаљно је представила концепте међународних притисака на Бон и форме путем којих су спровођени. Указала је и на значај ангажмана југословенских дипломата на придобијању подршке западноевропских социјалиста и социјалдекрата. Једнако пажљиво су реконструисани и тадашњи односи између Источног Берлина и Београда. Истраживања Наталије Димић Ломпар показала су да је НДР настојала у то време да из Југославије истисне западнемачке утицаје. Међутим, упркос позитивним примерима сарадње, „резервисаност“ и „неповерење“ у односима Београда и Источног Берлина нису превазиђени. У овом делу дисертације су односи између двеју немачких држава и Југославије разматрани и у контексту припрема за нови самит несврстаних држава у Каиру и претконференције, која је одржана у Коломбу. Истраживање је показало да је 1964. године позиција НДР била повољнија него пред Београдску конференцију три године раније, да су односи Београда и Источног Берлина били у узлазној фази, али да је, упркос томе, Југославија одбила да се заложи за колективно признање НДР у Коломбу, као и касније у Каиру, као и да повеже сопствену међународну кампању против Бона са антизападнемачким осудама које су стизале из Источног Берлина. Истовремено, истраживање Наталије Димић Ломпар је показало и да су, управо у светлу новог самита несврстаних, југословенски притисци на СРН на међународном плану, а посебно активности у Вашингтону, имали утицаја на ставове Бона према Београду. Све наведено довело је до првих сигнала добре воље западнемачке владе према Југославији, а последично и до потписивања економско-финансијског споразума у лето 1964. У овом делу дисертације реконструисане су и образложене бројне и значајне активности СРН, НДР и Југославије, које су претходиле новом самиту несврстаних земаља у Каиру 1964. У том контексту је сагледаван и значај посета Ота Ролфа Лара и Валтера Улбрихта Београду и Титовог одласка у Каиро. Истраживања Наталије Димић Ломпар показала су да нови самит несврстаних није донео суштинске промене у вези са „немачким питањем“ и односима Југославије са два немачких државама.

У петој целини главног дела докторске дисертације, под насловом *Привидна победа Источног Берлина у немачко-немачкој борби за Југославију (1965–1966)*, изнети су резултати истраживања ефеката посета Јосипа Броза Тита НДР 1965. и Валтера Улбрихта Југославији наредне године. Наталија Димић Ломпар је обухватно и аргументовано представила и образложила политички оквир Титове посете Источном Берлину. Та посета се уклапала у „узлазни тренд“ у југословенским односима са Москвом и све слабију одрживост Халштајнове доктрине. Анализирани су ток, садржај и карактер Титове посете, мотиви југословенског председника да демонстрира подршку Југославије Источном Берлину, као и реакције на посету, како у Бону, тако и у широј међународној јавности. У мери у којој су доступни историјски извори то омогућили, прецизно су реконструисани

званични разговори Тита и Валтера Улбрихта и упоређени изложени ставови обе стране о „немачком питању“. На основу прецизне реконструкције, извршена је процена симболичког значаја посете партизанског вође Берлину, само две деценије по окончању Другог светског рата, као и укупног учинка сусрета двојице државника, а нарочито утицаја посете на погоршање односа између Југославије и СРН. Резултати истраживања Наталије Димић Ломпар доприносе и разјашњавају спекулација о Југославији као „мосту“ који Валтера Улбрихта води у Каиро почетком 1965. То је додатно утицало, како показује истраживање Наталије Димић Ломпар, да НДР у Југославији буде сматрана државом која на свом простору искорењује немачки „милитаризам и фашизам“, за разлику од СРН која баштини традиције немачког „милитаризма“ и „фашизма“. Одмеравајући односе Источног Берлина и Београда Наталија Димић Ломпар је закључила да су у време припрема за посету Улбрихта Југославији 1966. године, достигли ниво „резервисане блискости“. Анализа односа Југославије према „немачком питању“, изложена у овом делу дисертације, битно доприноси и дубљем разумевању контекста европске безбедности у датим хронолошким оквирима. У том контексту је анализиран и преокрет у односима између Југославије и двеју немачких држава. Промене у Социјалдемократској партији Немачке и еластичнија политика владе СРН према Истоку, коју је почео да креира нови министар спољних послова Вили Брант, подстакла је Југославију да не поставља политичке услове за обнову дипломатских и побољшање свеукупних односа са Боном.

На крају главног дела докторске дисертације налази се посебна целина под насловом *Епизод*, у којем је Наталија Димић Ломпар указала на карактер промена и процесе који су обележили даљи развој односа између двеју немачких држава и Југославије.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ:

Таксативно навести називе радова, где и када су објављени. Прво навести најмање један рад објављен или прихваћен за објављивање у складу са *Правилима докторских студија Универзитета у Новом Саду* који је повезан са садржајем докторске дисертације. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду уредника часописа о томе.

M22

Dimić, N. (2019). In Search of an Authentic Position: the First Phase of Political and Ideological Cooperation between Yugoslavia and the West European Left, 1948–1953. *Acta Histriae*, Vol. 27 (1/2019), 55–74.

https://zdpj.si/wp-content/uploads/2019/08/AH_27-2019-1_DIMIC.pdf

M24

Dimić, N. (2021). Connecting Trade and Politics: Negotiations on the Release of the German Prisoners of War in Yugoslavia and the First West German-Yugoslav Trade Agreement of 1949/1950. *Istorija 20. veka*, Vol. XXXIX (2/2021), 333–352.

<https://doi.org/10.29362/ist20veka.2021.2.dim.333-352>

Димић, Н. (2021). Обрачун са титоистима у Совјетској окупационој зони Немачке: Случај Леонард. *Токови историје*. Vol. XXIX (1/2021), 133–164.

<https://doi.org/10.31212/tokovi.2021.1.dim.133-164>

Димић, Н. (2020). „На обнови Југославије радимо за Немачку“: немачки заробљеници,

антифашисти, пропагандисти. *Токови историје*, Vol. XXX (2/2020), 75–105.
<https://doi.org/10.31212/tokovi.2020.2.dim.75-105>

M51

Dimić, N. (2015). Slika Jugoslavije u istočno-nemačkoj štampi 1957. godine. *Istorija 20. veka*, Vol. XXXIII, (2/2015), 131–150.

https://istorija20veka.rs/wp-content/uploads/2017/01/2015_2_08-N.-Dimic.pdf

Dimić Lompar, N. (2022). Yugoslavia and the Two German States. U: Mičić, S.-Čavoški, J. (ured.) (2022). *On the Fault Lines of European and World Politics. Yugoslavia between Alliances and Neutrality/Non Alignment*. Beograd: Institut za noviju istoriju Srbije. 429–500.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА:

Истраживање је у фокусу имало односе између Источне Немачке, Западне Немачке и Југославије и улогу Југославије у различитим аспектима и динамици немачко-немачког ривалства у Хладном рату, од 1945. до 1966. године. Резултати истраживања Наталије Димић Ломпар указују да су политике Бона и Источног Берлина према Југославији током прве две послератне деценије у великој мери биле одређене превасходно ставовима и политикама, које су према Југославији водиле велике силе, али и специфичним „немачким политикама“, као и ставовима који су према „немачком питању“ заузимани у Београду. На другој страни, кључни чинилац политике Београда према два немачких државама представљао је став према „немачком питању“, као кључном фактору безбедности и послератног поретка у Европи. Тај став је уобличаван у складу са идеолошким уверењима носилаца власти у Југославији, са њиховим настојањима да воде самосталну политику у Хладним ратом подељеном свету, али и са негативним искуствима Другог светског рата. Југословенска политика несврставања, вођена од средине 1950-их година, битно је утицала на формулисање политике Бона и Источног Берлина према Београду. Резултати истраживања Наталије Димић Ломпар указују и на међусобну зависност идеолошких уверења и личних искустава представника различитих политичких струја на простору подељене Немачке (комуниста, социјалдемократа, хришћанских демократа, представника исељеничких удружења) и њихових ставова према југословенској држави, односно на значај који су ови фактори играли у формирању политике Бона и Источног Берлина према Југославији. Посебан значај имају везе између представника Југославије и опозиционих партија у СРН, које су изграђиване током прве две послератне деценије, а које су битно утицале на ставове према Југославији од 1966. године, када је у Бону формирана нова влада.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА:

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

У докторској дисертацији су обухватно, исцрпно и детаљно реконструисани и интерпретирани политички капацитети Бона, Источног Берлина и Београда у периоду између 1945. и 1966. године. Примењени методолошки приступ омогућио је резултате истраживања на основу којих је могуће сагледати и континуитет и промене, који су одликовали политике, како Бона, Источног Берлина и Београда, тако и великих сила заинтересованих да утичу на политичке односе двеју немачких држава и Југославије. Јасно је указано у којој су мери вектори Хладног рата одређивали, усмеравали и лимитирали политику трију држава. Адекватна пажња је поклоњена и унутрашњополитичким приликама и спољној политици, уз посебно истицање утицаја

специфичних чинилаца на политичке, идеолошке, економске, културне односе, као и општи друштвени развој сваке од наведених држава. У докторској дисертацији су изнети научно утемељени аргументи о факторима који су одређивали правце којима су се „кретале“ политике двеју немачких држава и Југославије у 1950-им и 1960-им годинама, као и о њиховој „испреплетаности“. Јасно је образложено у којој су мери идеолошка уверења, а у којој „реалполитички“ мотиви, усмеравали и обликовали политику трију страна, утичући на доношење значајних државничких одлука. Обављена истраживања дала су поуздане одговоре и на бројна питања везана за сложено и тешко наслеђе југословенско-немачких односа у XX веку и нагомилане предрасуде о другом, које су постојале у Бону, Источном Берлину и Београду, а тицале су се сагледавања прошлости, разумевања садашњости и планирања будућности у међусобним односима двеју немачких држава и Југославије. Свестрано су сагледане политичке позиције трију страна и промене које су током времена обликовале политику сваке од њих.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме? ДА.

Дисертација је написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме.

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе? ДА.

Дисертација садржи све битне елементе.

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци?

Докторска дисертација Наталије Димић Ломпар представља оригиналан допринос науци. Наталија Димић Ломпар је оправдано уочила потребу за сагледавањем немачко-немачко-југословенских односа кроз призму немачко-немачког ривалства у процесу решавања „немачког питања“ и уз ширење фокуса са дипломатије на читав спектар различитих политичких субјеката, њихову непосредну комуникацију, интеракције. Истраживањем су обухваћени односи између Источне Немачке (Немачке Демократске Републике), Западне Немачке (Савезне Републике Немачке) и Југославије. Посебна пажња је посвећена улози Југославије у различитим аспектима и динамици немачко-немачког ривалства у Хладном рату, односно у раздобљу од 1945. до 1966. године. Полазећи од претпоставке да је историја и политика двеју немачких држава била међусобно зависна, као и да Југославија у односима са једном никада из вида није губила другу немачку државу, Наталија Димић Ломпар је односе трију страна анализирао превасходно кроз призму оних питања и проблема у којима су се њихове политике пресецале, било да је реч о тачкама међусобног додира или раздора. Оригинални научни резултати представљају плод проучавања обимне и релевантне архивске грађе, превасходно југословенске и немачке провенијенције, као и периодике, аутобиографске, публицистичке и историографске литературе на више светских језика (српски, енглески, немачки, руски), као и уз примену адекватних теоријско-методолошких концепција и приступа. Докторска дисертација Наталије Димић Ломпар представља оригиналан допринос обухватнијем познавању и дубљем разумевању немачко-немачког ривалства и немачко-немачко-југословенских односа у првим деценијама Хладног рата (1945-1966), а самим тим и специфичних аспеката Хладног рата уопште. Докторска дисертација је анализирана програмом IThenticate. Анализа је показала да индекс сличности износи 10% у односу на 290 извора, али да је само у једном случају проценат подударности 2%, а у осталим случајевима је 1% или мање од 1%. Комисија је закључила да текст не садржи елементе плагијата, јер се сличност уочава само у случајевима коректно цитираних референци у научном апарату.

4. Који су недостаци дисертације и какав је њихов утицај на резултат истраживања?

У докторској дисертацији Наталије Димић Ломпар нису уочени недостаци који би могли да битно утичу на резултате истраживања и њихово вредновање.

X ПРЕДЛОГ:
На основу наведеног, Комисија предлаже:
а) да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана;
б) да се докторска дисертација врати кандидату на дораду (да се допуни односно измени);
в) да се докторска дисертација одбије.

Нови Сад, 20. април 2023.

КОМИСИЈА

1. Др Биљана Шимуновић-Бешлин,
редовни професор

председник

2. Др Слободан Бјелица,
редовни професор

члан

3. Др Миле Бјелајац,
научни саветник

члан

4. Др Ђорђе Ђурић,
редовни професор (ментор 1)

члан